

”Rasistisk jargong måste stävjas”

Ulrika Herbst ser ingen strukturell rasism inom poliskåren

Ulrika Herbst är nyutträd chef för polisavdelningen och därmed en av de högsta cheferna inom det svenska polisväsendet. Knappt hann hon påbörja sin nya tjänst innan det avslöjades att polismän under ett ingripande i Rosengård kallat invandrarungdomar för ”apejävel” och ”blattajävel”. Därefter följde en rad andra avslöjanden om rasistiska tendenser inom den svenska polisen.

Varför har det på kort tid kommit fram så mycket tecken på rasism inom poliskåren? Är den en slump eller visar detta att det finns mycket mer under ytan?

– Polisorganisationen är en stor arbetsgivare. Vi har 27 000 anställda. Och snart 20 000 poliser. Vi finns över hela landet, vi finns i de flesta större städer och i alla kommuner. Mötena vi har med människor är flera tusen om dygnet och av alla dessa är det så klart möten som går fel. Sett i det ljuset, när en sådan här händelse som i Malmö exploderar, finns det då många som har ett behov av att berätta om sådant som de har varit utsatta för. Jag tror det är en rätt naturlig effekt.

Vad tänkte du nu när du först hörde om polisens uttalanden i Rosengård?

– Att detta inte kan vara sant. Jag tyckte det var så grovt. Under mina tjugofem år i polismyndigheten har jag inte varit i närheten av något liknande. Sedan blev det ganska uppenbart att det faktiskt var sant. Då blev jag arg och förtvivlad, sedan besviken, riktigt besviken. Jag har alltid varit stolt över att vara del av polisorganisationen. Nu blev jag besviken att några få kunde svärta ner det på det här viset. Samtidigt är det viktigt att inte se det här som enskilda händelser. Vi måste ta det på största allvar.

Om man skulle fråga ungdomar i invandrarstäta områden så tror jag inte att de blev så förvånade över att polisen i Rosengård använde ord som blattajävel. Hur bra koll har du på hur polisen bemöter ungdomar i sådana områden?

– Jag har min erfarenhet från bland annat Värmland. Jag inser att det är skillnad mellan att arbeta i Rosengård jämfört med att arbeta i norra Värmland eller övre Norrland. Det är olika miljöer och olika jargonger som utvecklas. Men den jargong som har utvecklats på vissa håll – den ska vi inte ha inom polisen. Vi måste stävja det

medan det är en jargong, innan det har övergått till en attityd och värdering.

Vad beror det på att den här jargongen finns?

– Den bästa förklaringen tror jag är att en jargong börjar i det lilla och sedan växer den utan att någon säger stopp. Att säga stopp är den enskilda medarbetarens ansvar, men också chefernas. Det är viktigt att ha ögonen på subkulturer som uppstår i slutna arbetsgrupper.

Finns det en rasistisk struktur inom polisen?

– Nej, jag tycker inte det. Jag har inte stött på något som tyder på att det skulle vara så.

”Jag blev besviken på att några få kunde svärta ner det på det här viset.”

Finns det en rasistisk struktur i samhället i stort?

– Det vågar inte jag ha någon uppfattning om.

Om du inte kan se några rasistiska strukturer i samhället i stort, finns det inte en risk att du missar rasistiska strukturer inom polisen?

– Nej, inte med automatik. Att jag har svårt att säga att det finns rasistiska strukturer i samhället i stort beror egentligen på att jag är alldeles för ödmjuk för att ha en synpunkt om det. Men jag och mina medarbetare har ändå bra koll på hur vår organisation är och hur eventuella strukturer formas eller inte formas. I den världen jag rör mig i tycker jag inte att jag har stött på den typen av rasistiska strukturer. I så fall skulle jag ha reagerat. Inom polisen har vi dessutom gjort allt för att bejaka mångfald inom kåren.

Hur jobbar ni för att komma åt den rasistiska jargong som du kan se inom polisen?

– Man kan få uppfattningen att arbetet med bemötande- och attitydfrågorna är något nytt, det är det inte. Det är något som vi alltid har med oss. Det som vi gör nu är att med det här som utgångspunkt ta

diskussionen på olika sätt inom polismyndigheten. Det andra är att Rikspolisstyrelsen har tagit initiativ till en utredning som ska titta närmare på tre olika polismyndigheter för att se om det finns något strukturellt fel och kartlägga arbetet med bemötande och attityder där. Vi ska också lyfta fram positiva exempel som visar en väg framåt.

I SLUTET AV JANUARI publicerade Arbetaren ett reportage (nr 5/2009) om Lagen om omhändertagande av berusade personer, LOB – den lag som polisen använder när någon är så berusad att den riskerar att skada sig själv eller andra. Det är egentligen en vårdlag, men i reportaget avslöjas att lagen många gånger används godtyckligt och att polisen – i strid med Rikspolisstyrelsens föreskrifter – hellre skickar omhändertagna personer in i fyllecellen än kör hem dem till en anhörig eller låter dem få läkarvård.

Enligt Rikspolisstyrelsens föreskrifter ska polisen alltid överväga att köra den berusade personen till en anhörig. Tillnyktring i polisrest ska ses som en sista utväg. Hur kommer det sig att 80–90 procent av de omhändertagna, trots föreskrifterna, körs just till polisresten?

– Det är just för att man bedömer att de inte kan ta sig hem själva.

Men i stället för att polisen kör dem till arresten kan de väl köra hem dem?

– Polisen kan inte hålla på att fara land och rike runt. Om vi till exempel är utanför en centralt belägen krog i en stad så kan det vara flera mil bort som personen bor. Det är möjligt att man skulle kunna överväga alternativet att låta folk nyktra till hemma mer, men om personen är mycket berusad kan det vara svårt att få tag i en anhörig.

Det senaste året har flera personer som har omhändertagits enligt LOB omkommit i polisresten. De har uppenbarligen behövt läkarvård snarare än att bli satta i en fyllecell. Vad beror detta på?

– Att folk skadas eller till och med avlider i våra arrester är naturligtvis en stor tragedi och visar att just de fallen skulle ha hanterats på ett annat sätt. Varje gång sådant händer sker en särskild utredning. Det händer att personer har kommit in och varit berusade men även varit sjuka

och att de inte blivit diagnostiserade. Det kan man inte tycka är annat än att det är djupt tragiskt. Och det tyder på att vi borde ha en tillnyktringsenhet som vi kan skicka personer till för att de ska få just den vård de behöver.

Arbetaren har pratat med en rad personer som blivit omhändertagna enligt LOB samt personer som arbetar inom vården. Deras uppfattning är att LOB används godtyckligt. Ser du några tecken på att det är så?

– All lagstiftning används ibland fel. Det är inga robotar som hanterar lagstiftningen. Om man använder en lagstiftning godtyckligt så använder man den fel. Kriterierna för LOB är väldigt tydliga. Att använda LOB är inte svårt.

Känner du dig trygg med det sätt som LOB används på i dag?

– Jag tycker att lagstiftningen som sådan är bra eftersom det ger oss möjlighet att omhänderta människor som är farliga för sig själva och andra. Sedan kan jag tycka att det borde vara mer av en vårdlag. Det vi kan göra är att se till att vårt omhändertagande fungerar så bra som möjligt så länge vi har det ansvaret. Men vården ges inte av polisen, den ges av en vårdinrättning.

Men vårdinrättningar är det väl ingen jätttestor brist på i Sverige?

– Jo, åk utanför Stockholm så får du se. Det vill säga vårdmottagningar som är öppna klockan två en lördag kväll. Och polisen får inte komma in med berusade personer på akuten, då blir de avvisade.

Är det sjukvårdens fel att folk som behöver vård i stället hamnar i polisrest?

– Nej, det är för enkelt att säga så också. Men det hade varit bra om det hade funnits fler särskilda tillnyktringsenheter dit folk kunde komma när de är för berusade och ges vård och stöd. Det finns sådana runt om i landet, men inte överallt. Det skulle vara en lösning, men det är naturligtvis en stor ekonomisk fråga.

Finns det andra sätt att jobba på som skulle göra att LOB används mindre godtyckligt?

– Det är viktigt att hela tiden ha en levande dialog och diskussion om det. Och att de fall där det kommer klagomål om att LOB använts godtyckligt tas upp till diskussion.